

معرفی نمایشگاه‌ها و طرح‌های فصلی کتاب در ایران مژگان روح‌بخش فراغتی^۱

مقدمه

در ایران نمایشگاه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی مرتبط با کتاب، با عناوین مختلفی چون "نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، نمایشگاه‌های کتاب استانی، نمایشگاه تخصصی کتاب‌های دانشگاهی و طرح‌های فصلی کتاب"، به طور مستمر در طی یک سال برگزار می‌شوند و متصدیان این امر فرهنگی، نهادها و ارگان‌هایی چون "وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (معاونت امور فرهنگی)، انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی و موسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران" می‌باشند. این فعالیت‌های فرهنگی در قالب نمایشگاه و طرح‌های فصلی و استانی کتاب، جایگاه و نقش مهمی در دسترسی جامعه علمی، فرهنگی و دانشگاهی و همچنین علاقه‌مندان به کتاب و تازه‌های نشر و تجهیز کتابخانه‌های مراکز علمی، دانشگاهی و عمومی به کتاب‌های جدید و فعال و پویا نگه داشتن صنعت نشر در طی سال دارند. در ادامه به معرفی انواع نمایشگاه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی مرتبط با کتاب، که در ایران برگزار می‌شوند می‌پردازیم.

۱. نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران

مجری طرح نمایشگاه:

مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران، مجری نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران است.

پیشینه نمایشگاه:

نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران از سال ۱۳۶۶ به صورت مستمر، هر ساله در اردیبهشت‌ماه برگزار می‌شود. محل برگزاری نمایشگاه تا سال ۱۳۸۵ در محل دائمی نمایشگاه‌های بین‌المللی تهران بود ولی از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۴ نمایشگاه کتاب، در مصلی امام خمینی تهران برگزار شد. این نمایشگاه، طی سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ در مجموعه نمایشگاهی شهر آفتاب برگزار شد ولی از سال ۱۳۹۷ تا کنون مجدداً در محل مصلی امام خمینی تهران برپا می‌گردد.^۲

با توجه به شیوع بیماری کرونا، این نمایشگاه در اردیبهشت‌ماه سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به صورت حضوری برگزار نگردید ولی با کمتر شدن شیوع بیماری کرونا در اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۱ مجدداً نمایشگاه به صورت حضوری در محل مصلی امام خمینی تهران و همچنین به صورت مجازی از طریق سامانه book.icfi.ir برگزار گردید.

هدف نمایشگاه:

نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، به عنوان یکی از بزرگترین رویدادهای فرهنگی در ایران، بعد از ۳۳ دوره برپایی، به یکی از مهمترین نمایشگاه‌های کتاب در سطح خاورمیانه و آسیا تبدیل شده است و هر ساله تعداد زیادی ناشر داخلی و خارجی در این نمایشگاه حضور دارند^۳ و به ارائه تازه‌های نشر خود در زمینه‌های مختلف علمی، تخصصی و عمومی می‌پردازند که این امر منجر به غنی شدن هر چه بیشتر کتابخانه‌ها و نهاد‌های علمی، دانشگاهی و عمومی داخلی، به منابع ارزنده فارسی و لاتین و ترویج فرهنگ کتاب و کتابخوانی در جامعه و ایجاد تبادلات فرهنگی و علمی با ناشران و کارگزاران کتاب‌های لاتین و نیز افزایش جایگاه فرهنگی ایران، در نگاه کتاب‌دوستان، محققین و علاقه‌مندان شرکت‌کننده در نمایشگاه از سایر کشورها گردیده است.

۲. نمایشگاه تخصصی کتاب‌های دانشگاهی

مجری طرح نمایشگاه:

^۱. کارشناس تأمین منابع علمی مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی

^۲. <https://fa.wikipedia.org>

^۳. <https://katibenovin.ir>

انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی، مجری طرح نمایشگاه تخصصی کتاب‌های دانشگاهی است.^۴
پیشینه نمایشگاه:

نمایشگاه تخصصی کتاب دانشگاهی، همزمان با هفته پژوهش از سال ۱۳۸۷ هرساله برگزار می‌شود. این نمایشگاه نیز مانند نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در محل‌های مختلف و مشابه نمایشگاه تهران برگزار شده است. کتاب‌های جدید یا تجدیدچاپ‌شده در ۱۰ سال اخیر که دارای اعلام وصول از اداره کتاب هستند، می‌توانند در این نمایشگاه عرضه شوند.^۵

با توجه به شیوع بیماری کرونا، هشتمین نمایشگاه تخصصی کتاب دانشگاهی برای نخستین بار در اسفند ماه ۱۳۹۹ به صورت مجازی، از طریق پرتال پند یا پرتال نشر دانشگاهی به آدرس vabf.ir برگزار گردید که این روند در سال ۱۴۰۰ همچنان ادامه داشته است.^۶ لازم به ذکر است که بیشتر کتاب‌های دانشگاهی نمایشگاه در موضوعات پزشکی، فنی-مهندسی و علوم انسانی هستند که علاوه بر این سه حوزه باید دو حوزه فنی-حرفه‌ای و هنری را نیز از جمله موضوعاتی دانست که در نمایشگاه عرضه می‌شوند. هدف نمایشگاه:

نمایشگاه سالانه تخصصی کتاب دانشگاهی با هدف تجهیز کتابخانه‌های مراکز علمی و دانشگاهی و عرضه کتاب‌های جدید به جامعه علمی کشور و نیز ایجاد انگیزه هر چه بیشتر برای ناشران دانشگاهی، جهت افزایش و گسترش فعالیت خود در حوزه صنعت نشر کتاب دانشگاهی و تخصصی، برپا می‌شود.

۳. نمایشگاه‌های کتاب استانی

مجری طرح نمایشگاه:

مجری طرح نمایشگاه کتاب در مراکز استان‌های سراسر کشور، موسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران است.

پیشینه نمایشگاه:

نمایشگاه‌های کتاب استانی به عنوان یکی دیگر از مهمترین رخدادهای فرهنگی، از سال ۱۳۷۱ هر ساله بعد از برگزاری نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، در مراکز استان‌های سراسر کشور برگزار می‌شوند.^۷ با توجه به شیوع بیماری کرونا، این نمایشگاه در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به صورت مجازی و از طریق سامانه book.icfi.ir برگزار گردید.^۸

هدف نمایشگاه:

از اهداف این نمایشگاه‌ها می‌توان، ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی، در دسترس قرار دادن تازه‌های نشر و توزیع متعادل کتاب در سطح کشور به ویژه مناطق دوردست و خارج از مرکز و ایجاد شور و نشاط فرهنگی در جامعه و نیز ایجاد انگیزه برای ناشران به منظور تلاش برای پویایی صنعت نشر نام برد.

۴. طرح‌های فصلی کتاب:

مجری طرح‌های فصلی:

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مجری طرح‌های فصلی کتاب است.

پیشینه طرح‌های فصلی کتاب:

از سال ۱۳۹۴، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، طرح‌های فصلی کتاب را آغاز کرد^۹ که این طرح‌ها در ابتدا فقط به صورت دو بار در سال برگزار می‌شدند، ولی با شیوع بیماری کرونا از سال ۱۳۹۹ و مشکلاتی که برای ناشران و کتابفروشی‌ها و نمایشگاه‌های کتاب

4. <https://www.abup.ir>

5. <https://www.ibna.ir>

6. <https://www.ibna.ir>

7. <https://katibenovin.ir>

8. <https://book.icfi.ir>

9. <https://www.ibna.ir/>

ایجاد شد، این طرح‌ها در هر فصل یک بار برگزار می‌شوند. این طرح‌ها، از آغاز با هدف ارائه یارانه مستقیم به مخاطبان کتاب و کتابفروشان ایجاد شدند و فرصتی هستند برای مخاطبان تا از تخفیف‌های فصلی در نظر گرفته شده استفاده کنند. در این طرح‌ها، کتابفروشی‌ها به خریداران کتاب‌ها تخفیف داده و مبلغ تخفیف داده شده را از وزارت‌خانه دریافت می‌کنند. در این طرح، توزیع یارانه کتاب از طریق کتابفروشی‌هایی که شرایط لازم را داشته باشند انجام می‌شود و آن‌ها می‌توانند کتاب‌های خود را که با شرایط تعیین‌شده مطابقت داشته باشند به خریداران بفروشند. در حال حاضر این طرح‌ها با همکاری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و خانه کتاب و ادبیات ایران، برگزار می‌شوند، و اسامی کتاب فروشی‌های تحت پوشش این طرح‌ها در است‌آن‌ها، از طریق سامانه tarh.ketab.ir اعلام می‌گردد¹⁰.

هدف طرح‌های فصلی کتاب:

طرح‌های فصلی با هدف دسترسی مخاطبان به تازه‌های نشر و استفاده از تخفیف‌های در نظر گرفته شده در بازه‌های زمانی تعیین‌شده در فصل‌های مختلف سال، ترویج فرهنگ کتاب و کتاب‌خوانی، رونق کتابفروشی‌ها به عنوان یک پایگاه فرهنگی و از طرفی توجه به آن‌ها به عنوان نمایشگاه‌هایی دائمی در سطح است‌آن‌ها که همواره به دلیل ارتباط مستقیم با مخاطبان خود نیاز جامعه علمی و فرهنگی را شناسایی کرده و پاسخگوی منابع موردنیاز آن‌ها هستند، ایجاد شده‌اند.

منابع و مأخذ:

- وب سایت دانشنامه ویکی‌پدیا (<https://fa.wikipedia.org>)
- وب سایت انتشارات کتاب کتیبه نوین (<https://katibenovin.ir>)
- وب سایت انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی (<https://www.abup.ir>)
- وب سایت خبرگزاری کتاب ایران (<https://www.ibna.ir>)
- وب سایت نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران (<https://book.icfi.ir>)
- وب سایت خبربان (<https://khabarban.com>)

¹⁰. <https://khabarban.com>

